

A 25 éves város: Gyomaendrőd – Helytörténeti vetélkedő

II.FORDULÓ Középiskola

BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ: 2014. január 30.

Csapat neve:

1. Mikor volt Határ Győző Télikék című könyvének bemutatója Gyomaendrődön?

2010.március 3.

(Forrás: hgyvk.hu) **E: 2p**

2. A szőttesek alá írd oda, hogy milyen minta található rajtuk!

szedett csillagos

szedett geometriai makkos

szedett vadrózsás

(Forrás: hgyvk.honlap, Endrődi Füzetek 7. szedett minták dús mintázatú csillagosak, szedett minták vadrózsásak, szedett minták makkos minták) **E: 3p**

3. Mikor létesült az első óvoda Gyomán? Ki volt az első óvodapedagógus? Hol található az ehhez kapcsolható emléktábla?

1839-ben jelentette be a megyének Wodiánerné Ullmann Franciska kisededóvó alapítását, 1839.április 13-án adták meg az engedélyt. 1841.májusában Békés megyében elsőként megkezdte munkáját a gyomai kisededóvó. Az első óvó – Milesz Péter volt. Emléktábla: Jókai úti óvoda falán

(Forrás: A legelső. Békés megyei legek könyve. p. 99-100. ; Gyomai tanulmányok p. 276-277.)

E: 6p

4. Békés Vármegyének vagon sík határa,
Sebejs-Góz-Vasuttal juthatsz ott Gyomára
Hol is, ha edáig hozott az vaspálya
Typographiát látjz, melly világ tsudája...

- írta Mata János archaizáló versében. Nagy költőnk, Petőfi Sándor –családjával Mezőberénybe tartva- járt Gyomán. Lovas kocsival érkeztek, de vajon utazhattak volna Gyomára vonattal is? A választ indokold meg!

Nem, mert Petőfi 1849-ben halt meg és a vasutat később építették. 1858.október 25-én adták át a közforgalomnak az Aradot Szolnokkal összekötő tiszavidéki vasutat.

(Forrás: A legelső. Békés megyei legek könyve. p. 221.) **E: 6p.**

5. Mikor létesült az első postahivatal Gyomán?

1858-ban.

(Forrás: A legelső. Békés megyei legek könyve p. 160.) **E: 1p**

6. Békés megyében először Gyomán került sor nagy területen történő öntözésre. Mikor volt ez?

1885.

(Forrás: A legelső. Békés megyei legek könyve p. 151.) **E: 1p**

7. Gyomaendrőd Képviselő-testületének döntése alapján megváltoznak egyes utcanevek. Melyik utca változik, mi lesz az új neve? Írd mellé az irányítószámot, amelyből kiderül, hogy Endrődön, vagy Gyomán található az utca! **E: 9p.**

A régi utca név	Amire most változott	Irányítószám
B. Molnár Imre utca	Géza fejedelem utca	5500
Fürst Sándor utca	Dr. Pikó Béla utca	5500
Korvin Ottó utca	Varjasi utca	5502/Endrőd
Kulich Gyula utca	Szent István utca	5500
Ságvári Endre utca	Kállai Ferenc utca	5500
Sallai Imre utca	Luther utca	5500
Sebes György utca	Kovács Imre utca	5500
Tanács utca	Kálmán Farkas utca	5500
Zalka Máté utca	Dávidházi Sámuel utca	5500

(Forrás: www.gyomamendrod.hu Tíz utca neve változik meg december elsejétől)

8. A család és címertörténeti kiállítás anyagában látható címerekből kiderül, hogy több nemesi család címerében is szerepel fehér galamb, csőrében olajággal. Sorold fel, ezeknek a családoknak a neveit!

Uhrin család, Simay család, Koncz család, Bihary család

(Forrás: hgyvk.hu címer-és családtört.kiállítás) **E: 4p**

9. Mikor és hány taggal alakult meg a Gyomai Kaszinó Egyesület? Ki volt az elnök és az alelnök?

1861.elején 75 taggal. Elnöke Wodiáner Albert, alelnöke Pikó Pál főbíró lett. **E: 4p**

(Forrás: Gyomai tanulmányok p. 121.)

10. A Márkus György szerkesztésében megjelent Békés vármegye című könyv, az akkori Gyoma élénk kulturális és társadalmi életéről számolt be. Írd le, milyen egyesületek segítették ezt a kulturális sokszínűséget?

Úri Kaszinó, Alsórészi Olvasókör, Németvárosrászi Olvasókör, Központi Polgári Olvasókör, Kiseréti Olvasókör, Munkások Köre, Iparos-és Kereskedők Önképző Köre, Ref. Ifjúsági Egyesület, Méhészkör, Jótékony Nőegylet, MANSZ helyi fiókja, Dalárda, Halmágyi Olvasókör, Nyilasi Olvasókör, HONSZ Gyomai fiókja, Márky Sakk-kör, Nyugdíjasok Köre

(Forrás: Békés Vármegye. szerk. Márkus György 1936. p. 262.,; Maday: Békés megye története. p.187.) **E: 17p**

11. A könyv megjelenésének évében milyen címen jelent meg helyi lap Gyomán? Írd le az évet és lap címét! Írd le, ki volt a lap főszerkesztője, mivel foglalkozott még?

Gyomai Újság 1936.

Wagner Márton fakereskedő, építési vállalkozó

(Forrás: hgyvk. honlap, Gyomae. Ki kicsoda p. 415.) **E: 4p**

12. Milyen fából faragták Endrődön, a szarvasvégi öregtemetőben található, emberalakot szimbolizáló fejfákat, sírkereszteket?

akác

(forrás: hgyvk.honlap, Endrőd temetkezés, temető, Békés Megyei cikk) **E: 2p**

13. Mikor és hol épült járványkórház Endrődön? Írd le, milyen helyiségek voltak benne az 1911-es adatok alapján!

1882-ben a község szélén

1911-ben az alábbi helyiségek voltak benne: 3 betegszoba, iroda, konyha, szoba, kamra, halottas szoba, boncoló szoba

(Forrás: Mozaikok Gyoma és Endrőd történetéből, p. 149-155.) **E: 9p**

14. 1935-ben készült egy kimutatás Gyoma és Endrőd működő gyógyszerüzairől. Írd le a nevüket és címüket! Írd le, milyen nevű gyógyszerüzak és hol működnek napjainkban is! **E: 24p**

Év	A gyógyszerüz neve	A gyógyszerüz címe
1935	„Isteni Gondviselés” /Máday	Gyoma Kossuth u. 7.
1935.	„Angyal” /Mácz	Gyoma Horthy M. u. 19.
1935.	„Megváltó” /Alapi	Endrőd Andrassy u. 10.
1935.	„Páduai Szt. Antal”	Endrőd Kossuth Lajos u. 18.
1935.	dr. szentjobi Bartha János	Kondoros tanyán
2013.	Aranysas Patika	Gye. Hősök útja 65/1.
2013.	Diadém	Gye. Fő út 210.
2013.	Endrőd Patika	Gye. Hősök tere 12.

forrás: Mozaikok Gyoma és Endrőd... 148.p. után 4.sz. melléklet

15. Gyoma és Endrőd 1982. január 1-vel egyesült. Az első közös év végén ki írt összefoglaló cikket az akkori városi lapba az egyesülés első évéről?

A városi lap címe: Gyomaendrődi Híradó

A cikk írója: Szakál József párttitkár és Jenei Bálint tanácselnök

(Forrás: Gyomaendrődi Híradó 1982/dec + uez hgyvk.honlap) **E: 3p**

16. 1982 nem csak az egyesülésről nevezetes, hanem egy fontos, településünkhöz is köthető centenáriumról. Ki jubilált? Mi az évforduló?

[Kner Izidor száz éve alapította nyomdáját](#)

(Forrás: Gyomaendrődi Híradó 1982/szept.) **E: 1p**

17. A Hősök szobrát 1927-ben avatták Gyomán. Ki volt az ünnepség díszvendége?

[József főherceg](#) (forrás: hgyvk.honlap, Gyomai Újság 1927.nov.20. p. 27.) **E: 1p**

18. Kinek a kezdeményezésére, és milyen fákát ültettek a Hősök Emlékútján?

[Kner Izidor kezdeményezésére hársfákát](#)

(forrás: hgyvk.honlap digdok.személyek Kner család ; Gyomae. ki kicsoda p. 214.) **E: 2p**

19. Elődeink is szerettek szórakozni. Az iparos és kereskedő bálak, estélyek kiemelkedő társadalmi események voltak. Kinek szervezték a Fehér-estélyeket? Melyik volt ezek közül a legnevesebb és miért?

[A Gyomán megrendezett Fehér-estélyek közül az 1902-es volt a leghíresebb, melyet a megyei nyomdászok számára szerveztek. Ezen nemcsak táncestélyt, hangversenyt is tartottak a nagyközönség számára. Az estélynek nagy jelentősége volt, hisz a Békésmegyei Közlöny újságírója is eljött, hogy tudósítson az eseményekről. A multság tehát a megye nyomdászainak ismerkedésén túl a nyomdaipar jelentőségét és fontosságát is hirdette.](#)

(forrás: Mozaikok Gyoma és Endrőd történetéből. p. 203.) **E: 5p**

20. Mikor lett város Gyomaendrőd? [1989.március 1.](#)

(Forrás: honlapok) **E: 1p**

21. 55 évvel korábban, az ehhez a naphoz legközelebb megjelenő akkori, gyomai lapban olvashattok egy könyvtári hírt. Mi a lap megjelenésének dátuma? Mi a lap neve, amelyben hír megjelent? Írd le a hírt is!

[1934. március 4.](#)

[Gyomai Újság](#)

[Kölcsön könyvtár. Tisztelettel értesítem az Olvasó közönséget, hogy a mai napon özv. Vass Andrásné Horthy Miklós úti trafikjában kölcsön könyvtárt nyitottam. Tisztelettel: Neumann Dezső](#)

(Forrás: hgyvk honlap, Gyomai Újság 1934.) **E: 5p**

22. Hogyan „kezelték” az endrődiek a szemölcsöt?

[„A szemölcsné más vót a helyzet. Azt szalonnabőrrel kellett keríteni, újholdkor kimenni az eresz alá. Keresztet vetni rá: - Atyának, fiúnak... akkor visszafele. Akkor megfogni, oszt háromszor mondani: _ Amit látok, újújon, amit fogok elmúljon, új hold, új király, az én szívem téged áld.”](#)

(Forrás: Endrődi Füzetek 1. p. 63.) **E: 3p**

23. A népi csúfolókat rendkívül sok kategóriába sorolhatjuk. Milyen, foglalkozás csúfolókat olvashatsz az Endrődi Füzetekben?

Halász, vadász, madarász – éhenkórász

Csizmadia, üssön meg az istennyila

Tanító, gatyamadzag-szorító

Tanító, gyermekszomorító

Katona, sánta lábú a lova

Katona, meg a pap, oda megy, ahun kap

Verik a habot, várják a papot

(Forrás: Endrődi Füzetek 1. p. 93.) **E: 7p**

24. Írd le, melyek voltak a legjellemzőbb gyümölcsfák az endrődi kertekben, gyümölcsösökben?

szilva (veres, magbaváló, murujka) meggy, cseresznye, dió, eper

(Forrás: Endrődi Füzetek 7. p. 19.) **E: 5p**

25. Kinek a nevét vette fel a Gyomaendrődi Kertbarát Kör? Írd le, ki volt a névadó? Tiszteletére hol, és mikor állítottak emléktáblát? Mi az a gyümölcs, amely a névadóhoz kapcsolható?

Dr. Tóth Elek, szilvanemesítő, gyümölcskertész szakember

Emléktábla: 2012. Népház falán

szilva

(Forrás: gyomaendrod.hu/list/hirek/4206) **E: 6p**

26. Két kitüntetés van városunkban, amelyet a képviselő-testület határozata alapján osztanak ki: Gyomaendrőd Város Díszpolgára, Gyomaendrődért emlékplakett. Melyik évben osztották ki ezt a két kitüntetést első alkalommal?

1989.

(Forrás: gyomaendrod.hu) **E: 1p**

27. Milyen minősítése van a Ligetfürdőben használt víznek? A megfelelő választ húzd alá!

gyógyvíz

gyógyhatású termálvíz

Mi a víz összetétele? Hány fokos? Milyen betegségek kezelésére alkalmas?

Az 1960-ban gyógyvízizé nyilvánított alkali-hidrogénkarbonátos termál-víz jelentős mennyiségű fluoridot tartalmaz, egyéb összetevői: kálium, nátrium, ammónium, calcium, vas, klorid, bromid, jodid, fluorid, szulfát, hidrogénkarbonát, metabórsav, metakovavasav.

A feltörő víz hőmérséklete: 60,5 C.

A gyógyvízben való rendszeres fürdés igen jó hatású idült reumatikus, köszvényes bántalmak, idegzsába, isiász ellen, gyógyító hatású a törések, zsugorodások, petefészek-gyulladás és idült

gyulladások esetében. Az ivóvíz ivókúrára is kiválóan alkalmas, különösen idült nyálkahártyahurut, bélhurut, epehólyaghurut, vesemedence gyulladás, emésztési zavarok, gyomorégés, gyomorfekély ellen.

(Forrás: ligetfurdo.hu) **E: 31p**

28. Mit jelent a „malenkij robot” kifejezés?

Sorolj fel olyan helytörténeti dokumentumokat, amelyek a Határ Győző Városi Könyvtárban, honlapján hozzáférhetőek ebben a témában. Írd le a szerző nevét, a mű címét, röviden, hogy miről szól.

„malenkij robot” : A málenkij robot (malenki robot) a második világháború utáni Szovjetunióbeli kényszermunka szokásos magyarországi elnevezése.

Muth Ádám kézírata a könyvtár adatbázisában a Szovjetunióban működött hadifogoly-, munka-és gyűjtőtáborok történetét túlnyomó többségében a korabeli dokumentumokra és az eseményeket...

Álmaikban itthon jártak – újabb digitalizált dokumentum. A kötetben hadifoglyok, „málenkij robotra” hurcoltak emlékeznek azokra az időkre, amikor a győztesek hatalmuk tudatában sorra hurcoltak kényszermunkára férfit és nőt, fiatalot és öreget...

(Forrás: hgyvk. honlap) **E: 4p**

29. Kinek a nevéhez fűződik a németek betelepítése Gyomára? Ki volt ő? Honnan telepítették ide a németeket? Milyen vallása volt a betelepítetteknek? Milyen földrajzi nevek őrzik a betelepítést?

Csepcsányi Tamás, a Wodiáner család jószágkormányzója, Mezőberény, evangélikus
Német-város, Német-zug

(Forrás: Maday: Békés megye története. p. 185. ; Gyomai tanulmányok p. 75.) **E: 6p**

30. 1945 márciusában a kitelepített sváb lakosság helyére odaköltözhetnek magyar családok, akik megkapták az ott maradt házat, földet. Gyomáról is volt érdeklődés a lehetőség iránt. Kik mentek el a Népgondozó Hivatalba érdeklődni? Mely településekre lehetett költözni? Melyiket választották? Miért választották?

1945 után, akiknek nem jutott saját falujukban termőföld, a Népgondozó Hivatalban igényelhettek földet, Elsősorban a Dunántúlon, a kitelepített sváb (német ajkú) lakosság megüresedett házait, földjeit lehet igényelni, illetve kapták meg.

(Kulik Imre, Csúvár Imre, G. Szabó Lajos főszerzők)

Dunakömlőd, Németkér, Gara

A falusiak Dunakömlődre, a kertészek és paskomiak Németkérré, a gyomaiak Garára.

Jó földek voltak

(Forrás: Endrődi Füzetek 6. p.100- 118. Eltelepülés Garára) **E: 8p**

31. Sorold fel azoknak az alkotóknak a nevét, akiknek művei a Városi Képtár gyűjteményének törzsanyagát képezik.

Vidovszky Béla, Corini Margit, Pásztor János, Illésy Péter, Holló László (Szabó Zoltán, Lajos Ferenc, Haranghy Jenő)

(Forrás: gyomaendrod.com; Gyomaendrőd 20 éve: 1989-2009. p. 138.) **E: 8p**

32. Ismered a várost? A részlet alapján felismered az egészet? Írd le milyen épület, építmény részletét látod a képen! Írd le a címét is! **E: 14p**

Jézus Szíve r. katolikus templom, Fő út/Mátyás király u. 1.

„Kis Klein kút”, Tompa u. – Fő út sarok

Nepomuki Szent János szobor (Endrőd) Blaha u. [szarvasi úton a Takszöv. előtt]

Hantoskerti termálkút, Áchim u.

Református templom, Szabadság tér/Hősök útja 44.

Endródi Tájház, Sugár u. 18.

Gyomai Táj-és Alkotóház, Zrínyi u. 2.

33.

B	Á	N	O	M	K	E	R	T	M	J	Ő
R	E	Ú	I	S	Á	S	Z	R	O	T	Z
É	V	S	U	L	E	K	S	E	N	Ó	E
V	S	T	E	R	S	T	O	K	Ó	T	D
L	E	É	S	N	F	Ó	C	J	B	A	D
A	P	A	M	O	Y	G	Z	Ú	Z	R	O
P	U	P	O	C	O	S	Ó	H	R	I	M
O	S	N	É	M	E	T	Z	U	G	S	B
S	Á	S	C	R	A	H	U	E	T	A	S
Á	R	D	A	N	Z	U	G	E	G	E	Z
S	E	R	E	P	Ó	H	A	L	O	M	Ő
L	R	I	D	E	G	V	Á	R	O	S	G

Keresd meg az alábbi, Gyomaendrődhez kötődő szavakat, kifejezéseket! A szavakat betűrendben adjuk meg. A szavak vízszintesen, függőlegesen, és átlósan is elhelyezkedhetnek. Figyelj arra, hogy

visszafelé is összeolvashatók a betűk! Egy betű több szóban is szerepelhet. A kimaradó betűket összerakva egy városunkhoz köthető kifejezés rakható össze. Fejtsd meg a rejtvényt, rakd helyes sorrendbe a kimaradt betűket, írd le a megfejtést!

Bánomkert, Besenyszeg, Bónom, Danzug, Dombszög, Ege, Gyoma, Harcsás, Mirhó, Németzug, Ózed, Peres, Pocos, Póhalom, Pusár, Révlapos, Ridegváros, Sirató, Soczózug, Sulek, Torzsás, Újkert

Megfejtés: SAJT ÉS TÚRÓFESZTIVÁL **E: 5p**